

Тетяна Проворова: від Герди і Мавки до Наташі з позивним «Горобчик»

Вікторія Котенок

Тетяна Проворова (н. 1978) – акторка театру і кіно, ведуча концертів, заслужена артистка України. Закінчила Херсонське училище культури (викладачка Лідія Лимаренко). З 1998 року – акторка Херсонського академічного музично-драматичного театру ім. М. Куліша. Грала у виставах: «Дванадцята ніч, або Що захочете» Шекспіра (Олівія), «Лісова пісня» Лесі Українки (Мавка), «За двома зайцями» Михайла Старицького (Гая), «Ніч перед Різдвом» Гоголя (Оксана), «Ромео і Джульєтта» (у I версії Джульєтта, у II – Леді Капулетті), «Каліка з острова Інішмаан» МакДони (Хелен МакКармік), «Обережно, жінки!» Андрія Курейчика (Лулу), «Продавець дощу» Річарда Неша (Лізі), «Порожнеча» Володимира Зуєва (Медсестра) та інші. Знялася у серіалах «Пляж» (2014) Дмитра Пантелєєва, «Агенти справедливості» Антоніни Горіної, Дмитра Андріянова, Ярослави Кузьменко (2018), «Жіночий лікар» Олександра Пархоменка, Антона Гойди, Олексія Колесника, Олександра Онурфієва (2012–2018).

Тетяна Проворова народилася і виросла в Херсоні. Тут же здобула акторську освіту й одразу після отримання диплому була запрошена у труп Херсонського музично-драматичного театру. Мабуть, немає жанру, в якому не спробувала б себе акторка, яка за 26 років роботи в театрі створила понад 30 різнопланових героїнь у комедіях, трагедіях, ліричних і соціальних драмах. Творчо зростала та відточувала свою майстерність у виставах як українських, так і зарубіжних режисерів.

У вересні 2021 року в рамках фестивалю «Мельпомена Таврії» відбулася прем'єра документальної вистави «6.5» за п'єсою Лени Кудавої, яку поставив Андрій Май. Вона написана на основі реальних свідчень та спогадів вимушених переселенців із Донецька. Тетяна розказувала історію авторки – Лени Кудавої, змушеної через окупацію росією сходу країни у 2014 році покинути рідний Донецьк і шукати прихисток в різних містах України.

Через півроку акторка сама опинилася в окупації. Херсон був захоплений майже одразу і перебував під окупацією 255 днів. Тетяна Проворова не покинула рідне місто навіть після прильоту в її будинок. На пропозицію окупантів працювати в театрі відмовилася. Щоб не забути професійні навички і підтримати себе та інших, записувала вірші на відео та викладала у соцмережах. 11 листопада 2022 року – день деокупації Херсону – тепер один із найщасливіших днів акторки. До роботи в театрі Тетяна повернулася у січні 2023 року, і кожен свій виступ тепер порівнює з ковтком свіжого повітря.

Нині в артахі «В укритті» Херсонського театру активно

Акторка театру і кіно Тетяна Проворова.

здійяна у концертних програмах і мистецьких проектах. У вересні 2023 року відбулася прем'єра її моновистави «Позивний «Горобчик»» за п'єсою «Погані дороги» Наталки Ворожбит, яку поставив Сергій Павлюк. Вона грає військову Наташу, яка була журналісткою, але після знайомства з військовим ще у 2014 році теж тепер воює у складі ЗСУ. Нині у неї позивний «Горобчик». Історію свого кохання до військового, яке кардинально змінило її життя, вона пригадує-розповідає після вибуху, який поранив її і відрізав від решти побратимів.

У грудні 2023 року Тетяна зіграла волхвиню Ведану у казці-мюзиклі «Котигорошко проти вікінгів» Альони Мовчан (режисер Сергій Павлюк). Це спільна вистава Херсонського і Миколаївського художнього театрів, яка йде у Миколаєві. Хто прищепив любов до театру, робота з якими режисерами була найбільш плідною, які етапні ролі у виставах до і після повномасштабного вторгнення – у розповіді акторки.

... Як би банально це не звучало, але все почалося з дитинства: я ставила різні сценки з дворовою дівчорою. Як глядачів збирала бабусь. І мені це дуже подобалося. Пригадую навіть свої думки, коли була маленькою: *(замріяно)* «Яку б професію я не вибрала в майбутньому – я буду хорошою

працівницею. Навіть якщо буду кондукторкою в тролейбусі – буду хорошою кондукторкою». (*Рішуче*) Можливо, тому що я Діва за гороскопом, а Діви – трудяги. А ще, якщо вони поставили собі мету, – цілеспрямовано йдуть до неї. Пригадую, коли у мене були зйомки і мені треба було їхати в Одесу, щоб не запізнитися і прибути вчасно, я їхала в автобусі вночі стоячи. І на сцені я теж віддаюся на повну і не люблю, коли хтось працює у півсили.

У шкільні роки я ходила в театральний гурток при Театрі юного глядача. Його керівниця Наталія Єпіхіна прищепила любов до театру, до професії. На гурток я просто летіла, так подобалися заняття. Мама і сестра у мене бухгалтери, але я розуміла, що це не моя робота. Після школи мама спитала, чи я їду в театральний. Я підтвердила. Мама все розуміла. Пам'ятаю перші мої роки роботи вже в театрі: були репетиції допізна, і тато сварився, переживав, де я і чим до ночі займаюся. Були навіть конфліктні ситуації. Мама ніколи мене не засуджувала, завжди була на моєму боці. Через роки тато вже почав пишатися мною. І коли бачив на афішах моє ім'я, з гордістю казав: «А це моя донька!!!»

Мені так подобалося навчання в училищі, що після першого курсу, коли ми пішли на канікули, я плакала... (*Емоційно*) Бо вже тоді розуміла, що через два роки навчання закінчиться... Викладачка Лідія Іванівна Лимаренко зуміла викликати до себе прихильність студентів, виплекала любов до професії, до того, чим ми займаємося, до себе самих. У нас були настільки щирі стосунки, що я могла підійти до неї і сказати: «Я так вас люблю!» І група у нас була дуже дружня. Лідія Іванівна теж нас полюбила... Сказала, що більше після нас не буде набирати курс в училищі. Серце розривалося від розлуки з нами... Після нашого випуску її запросили викладати до Херсонського державного університету. Разом зі мною на курсі навчалися Сергій Михайловський і Микола Степаненко. На держіспитах був Олександр Книга, очільник Херсонського театру, який нас трьох виділив і запросив у трупу.

Дебютною головною роллю була Герда у виставі «Снігова королева» за Андерсеном. Залишилися яскраві спогади про цю казку, яку поставила Світлана Думінська. Коли я прийшла в театр, в репертуарі було дуже багато дитячих вистав. Я грала різних принцес, Дюймовочку, Попелюшку... Всі ліричні головні героїні були моїми.

Після казок діти, зазвичай, вибігають на сцену за подарунками і обіймаються з акторами. Ці дитячі очі, які я бачила навколо себе, варті всього... Мабуть, тому я так люблю дитячі вистави і ніколи від них не відмовлялася. Я обожнюю дітей і відчуваю від них потужну енергетичну віддачу. Для молодих акторів гра у казках – це важливий етап роботи, адже він дає їм можливість бути різними і вільними, пофантазувати, позбутися акторського «зажиму», відчутти себе знову дитиною. Для творчого зросту – це хороша школа.

У перший період моєї роботи в театрі одними зі знакових ролей були Мавка з «Лісової пісні» Лесі Українки і Джульєтта у «Ромео і Джульєтті» Шекспіра, які поставила Світлана Думінська. Режисерка не побоялася тоді нас, молодих акторів-новачків, взяти у свої вистави на головні

ролі. Вона повірила в нас, а ми довірилися їй і не підвели. Завдяки їй у нас почався хороший творчий ріст, закладвся міцний акторський фундамент. І її вистави були тоді популярними і касовими.

У мене чимало хороших ролей у виставах Сергія Павлюка. Завдяки цьому режисеру я розвивалася як акторка, бо за 15 років нашої співпраці він запропонував зіграти чимало різнопланових ролей. Саме у його виставі я вперше спробувала себе в комедійній ролі. Я вдячна йому за те, що він у мене повірив і досі довіряє. А першою роллю була Мімі у «Між небом і землею» за п'єсою Ігоря Афанасьєва, яка сім років ішла в театрі з аншлагами. Лулу я зіграла у його виставі «Обережно, жінки!» за п'єсою Андрія Курейчика. У Павлюка я вдруге мала можливість зіграти Мавку в «Лісовій пісні», яку ми показували на сцені «Чумацька криниця» під відкритим небом в Олешківському лісі. Від першої до другої Мавки минуло 15 років, я змінилася, і погляд на цей літературний матеріал також, але незмінною залишилася любов до твору і ролі.

Люблю вистави про людські почуття, взаємини. Перша Мавка була юною в прямому сенсі цього слова, наївною. Друга – більш свідомою, глибшою, драматичнішою. Щоразу її граючи, я заново переживала її трагічну долю і відчувала порожнечу після вистави. Костюми з мішкловини в пас-

Тетяна Проворова у казці-мюзиклі «Котигорошко проти вікінгів» Альони Мовчан. Режисер Сергій Павлюк. Спільний проєкт Херсонського театру ім. М. Куліша та Миколаївського художнього театру.

Тетяна Проворова у виставі «Лісова пісня» Лесі Українки.
Режисер Сергій Павлюк. Херсонський театр ім. М. Куліша.

тельних тонах допомагали втілюватися в образ, та й сама природа сприяла виставі і робила її більш гармонійною. Цікаво було працювати у виставах Влади Белозоренко. Це і «Вісім люблячих жінок», і «Продавець дощу», і «Справа №...». Я була задіяна у всіх її виставах. Ми обидві діви за знаком зодіаку, тож нам було легко знайти спільну мову, порозумітися. Влада – цілеспрямована і сильна особистість, вона знає чого хоче, впевнено рухається до мети. Як постановниця вона чітко розуміла, які завдання дати акторам. І мені близькі ці риси її характеру, хоча між нами різниця в 10 років. Що цікаво, вона ще маленькою дивилася «Снігову королеву» за моєї участі, залишала свої враження у книзі відгуків. Дитячі вистави справили на неї сильне враження, тож вона передумала бути хореографом, а пішла в театральну сферу. І мені приємно усвідомлювати, що мої перші кроки вплинули на Владу.

В нашому театрі багато режисерів ставили вистави, тож у мене була можливість попрацювати в Олега Натяжного, Ірини Корольової, Євгена Резніченка. Завжди любила працювати з приїжджими режисерами. Бо це люди з іншим світобаченням, менталітетом, навіть способом роботи над виставою. Співпраця з новим режисером корисна для акторів. Часом буває щось незручно, незвично, десь треба «ламати» себе, але у цьому є розвиток і зріст. Один з останніх приїжджав до нас Каха Гогідзе, який поставив «Станцюю зі мною танго» Ніно Мірзіашвілі і «Криваве весілля» Федеріко Гарсія Лорки. В другій я грала Матір. На жаль, через війну ми мало встигли її показати. З огляду на наше сьогоднішнє, постійно проводжу якісь паралелі і розумію, як ця вистава зараз актуально би прозвучала. За сюжетом, там мати втрачає сина. А нині так багато матерів, сини яких на війні. Ніхто не знає їхню долю, їхні почуття та переживання. Мої відчуття цієї ролі нині підтверджуються. Адже я теж мати, в якій є син. Що проходять матері, на що вони готові, на що здатні – знають лише вони самі. Як вони проживають кожен день, думаючи про синів, або вже «не живуть», якщо втрачають їх...

Одна з важливих для мене ролей – це Вона у виставі Влади Белозоренко «Справа №...». Тут у мене не було жодного слова. Вистава побудована як монолог головного персонажа, якого засудили, і він на суді розповідає свою історію. У його спогадах з'являються інші герої, серед яких і моя жінка. У виставі було багато пластичних сцен, які мені дуже подобалися. Я люблю вистави, де через мову тіла треба передати образ персонажа. У виставі «Продавець дощу» я грала Лізі, яка була обділена вродою, а рідні постійно намагалися її видати заміж. Внутрішньо складна була роль, на спротив моїй природі, але вона вдалася.

Ще варто згадати моновиставу «Порожнеча», яку поставив Сергій Павлюк. Це історія про самотню медсестру, теж невродливу, якій випала нелегка доля – працювати в абортарії. Коли вперше читала п'єсу, пригадую, перше враження: «Взагалі не моя роль! Зовсім». Але виставу я грала кілька років. Тема важка, не всі люди наважувалися приходити вдруге. Але були й такі, що приходили по 3-4 рази і дітей-підлітків приводили. Моя героїня розповідає історію свого життя, як вона намагалася побудувати своє щастя, але нічого не виходило. Її часто засуджували через роботу, але вона казала: «Хтось же має її виконувати». Вона прагнула вийти заміж і мати дітей. Але, коли завагітніла від некоханого чоловіка, вирішує зробити аборт.

Спершу я грала цю виставу на майданчику під сценою, де публіка перебуває близько до тебе, потім на сцені під дахом. Також їздила з нею на фестивалі «Вересневі самоцвіти» в Кропивницький, «Марія» в Київ і на Фестиваль національної драматургії в Грузію. На останньому після вистави підійшла жінка, обняла мене і сказала: «В залі багато грузинів, які не розуміли ваших слів, але ви так грали, що вони все збагнули і плакали в кінці».

Люблю щоразу бути несхожою, відмінною, іншою на сцені. Мені подобаються комедійні образи, бо нелегко розсмішити глядачів. Цікаві драматичні героїні, через які можна спонукати публіку глибше зануритися у якусь важливу тему. Часом мені знайомі дзвонять: «Я вже три дні не можу відійти від твоєї вистави! Більше не прийду!» А я собі думаю: *(усміхається)* «Yes!!! Людину зачепило, вона думає, аналізує, і це добре». Справді, бувають такі вистави, після яких і я в гримерці мушу 30 хвилин посидіти, відійти.

... Я й досі шукаю відповідь на питання, чому я не виїхала з Херсона. І перше, що спадає на думку, – це мій дім, моя земля, і я не хотіла їх покидати. Тут я народилася і виростила, тут живуть мої батьки і народився мій син. Це було непросте рішення. Адже те, що відбувалося у той час... навіть важко підібрати потрібні слова. Я пам'ятаю першу хвилю паніки в Херсоні, коли люди масово виїжджали, потім другу, третю... Щоразу було страшніше і страшніше...

(Пауза) Не знаю, чому я залишилася... Мабуть, доля така. Зі мною поруч були батьки, моя дитина, наші тварини. Було іноді страшно. Були хвилі паніки, адже це масове почуття, яке поглинає людей. Важко було не потрапити в ці хвили, стримати свої емоції, не потонути у відчуттях тривоги. Найважче було, коли друзі і колеги телефонували мені і казали виїжджати. Я була у постійних сумнівах і не знала, чи пра-

Піднесена аура «Трьох кольорів»

Олег Ходько

Ірен Жакоб у фільмі «Три кольори. Червоний». Режисер Кшиштоф Кесльовський. Польща, Швеція, Франція. 199.

вильно чиню, залишаючись у Херсоні. Я рада, що вдома. Чула багато історій людей, які виїхали у безпечніше місце, але як їм нелегко живеться. Як у них болить серце за своїм будинком, за містом, за знайомими, котрі залишилися. У мене теж серце боліло, бо я людина емоційна. Але все сталося так, як мало статися. І слава Богу, що ми це пройшли. В січні 2023 року мені зателефонували і повідомили, що будемо відновлювати заходи в театрі. Я працювала в концертних програмах ведучою, хоч не дуже люблю це. В одній з програм я навіть заспівала – виконувала сольні вокальні номери. Це був цікавий досвід, адже я люблю пробувати щось нове. А далі я себе спробувала навіть як режисерка: поставила сольну програму для Олексія Пономарьова. Пропозиція була для мене несподівана, але цікава. Бо я вже довгий час працювала асистенткою режисера Сергія Павлюка. А тут у мене були перші самостійні кроки, і я рада, що вони відбулися.

У серпні ми з Сергієм Павлюком почали шукати матеріал до моновистави. Колись у мене були проби у фільм «Погані дороги», який знімала Наталя Ворожбит, і я про це розповіла режисеру. Готовий фільм я не бачила. Ми вирішили почитати п'єсу. Зупинилися на історії журналістки. Працювала я над виставою з жагою і жадібністю, бо скучила за акторською роботою. Це моя перша роль після лютого 2022 року. Ми намагалися максимально наближено до сьогодення передати історію Наташі. Багато глядачок підходило до мене після вистави і казали: це ж я, і це моя історія. Часто буває, що глядачі в Херсоні довго аплодують в кінці і залишаються ще хвилин 30, спілкуються, бо переповнені емоціями, хвилюваннями, болем, якими хочуть поділитися. Люди хочуть спілкування! Після вистави я вся в багноці, але, на мое здивування, люди цього не помічають, обіймають мене і не бояться забруднитися. Часом підходять, тримають мене за руку, плачуть, дивляться мені в очі і не можуть нічого сказати. Я ніколи не бачила таких очей... Сповнених болем, співчуттям. І в жінок, і в чоловіків. Це вистава про наше сьогодення, яку треба показувати не тільки українцям, а й закордонним глядачам. Щоб люди бачили, як ми живемо нині, що переживаємо, що у нас відбувається.

Новий досвід я отримала, працюючи над виставою «Котигорошко проти вікінгів» у Миколаєві. Це вперше я репетувала з акторами, яких не знала досі. У мене роль волхвині, яка веде і направляє Котигорошка на вірний шлях. Казка розповідає дітям, що таке добро, а що таке зло, якою треба бути людиною і як слід поводитися, що таке дружба і допомога. Також у Миколаєві зовсім недавно ми відновили виставу «Обережно, жінки!» з дещо оновленим акторським складом. Нині актори Херсонського театру активно з'їжджаються до Миколаєва на поновлення наших вистав. Тож, думаю, робота буде у всіх, і я з нетерпінням на це чекаю. Сподіваюся, також будуть нові цікаві вистави, ролі, і вірю, що все буде добре. Віра – це те, що мене і, переконана, що багатьох українців тримає нині. І вона дуже сильна.

Квітень, 2024.

Рубіж вісімдесятих та дев'яностих років ХХ століття ознаменувався хвилею новоздобутої свободи для багатьох східноєвропейських країн. Серед них і Польщі – батьківщини досвідченого режисера Кшиштофа Кесльовського. Символічним видається те, що без цієї «хвилі свободи» світ, можливо, ніколи б і не побачив його найвідоміше творіння – триптих «Три кольори», де доля людини у безмежжі свободи є однією з центральних тем.

Усі три фільми побачили світ протягом 1993–1994 років, а створені були спільно Польщею, Францією та Швейцарією. Саме Франція забарвила трилогію у синє, біле та червоне – кольори її прапора. Кольори, крім свободи (синій), символізують рівність (білий) і братерство (червоний), і кожне з цих понять стало темою відповідного фільму. Однак цим символізм не обмежується; ба більше, ці теми навіть не відіграють аж настільки важливої ролі. Кесльовський в інтерв'ю студентській газеті Оксфордського університету зауважував, що так названо фільми насамперед тому, що гроші на їх створення були французькими. «Якби гроші мали іншу національність, ми б назвали фільми інакше, або вони б мали інше культурне забарвлення. Але самі фільми, мабуть, були б такими самими»¹. Тому, досліджуючи «Три кольори», і нам варто не забувати про свободу, в тому числі від символізму самих кольорів.

Отож, починаючи з «Синього», погляньмо на цей колір під іншим кутом. Що він ще може означати? Найперше спадає на думку смуток – згадаймо хоча б блюз, чия назва походить від англійського blue – синій. Звідси ж, можливо, бере початок ще одна асоціація із синім – удар, адже